

Bernáth Aurél (1895–1982)*Graphik-mappa, 1920–1922*

A mappa mérete: 42,5 x 34 cm
Sablonyomat, tus, szén, aranyfesték, papír

1. Zuhanás és kiáltás, 1922,

sablonyomat, tus, szén, aranyfesték, papír, 33,5 x 28 cm,
jelezve: BA, életműkatalogus szám: 1922/5.

2. Falvak, 1920–1922,

sablonyomat, tus, szén, aranyfesték, papír, 28 x 38 cm,
jelezve: BA, életműkatalogus szám: 1920/1.

3. Katedrálisok és házak, 1920–1922,

sablonyomat, tus, szén, aranyfesték, papír, 28 x 38 cm,
jelezve: BA, életműkatalogus szám: 1920/2.

4. Grófok és kastélyok, 1920–1922,

sablonyomat, tus, szén, aranyfesték, papír, 28 x 38 cm,
jelezve: BA, életműkatalogus szám: 1920/3.

5. Parasztok, 1920–1922,

sablonyomat, tus, szén, aranyfesték, papír, 28 x 38 cm,
jelezve: BA, életműkatalogus szám: 1920/4.

6. Keresztút, 1920–1922,

sablonyomat, tus, szén, aranyfesték, papír, 29 x 33,5 cm,
jelezve: BA, életműkatalogus szám: 1920/5.

*7. Graphik Aurél Bernáth
(A Graphik-mappa címlapja), 1922,*

sablonyomat, tus, szén, aranyfesték, papír, 20 x 17,5 cm,
J.n. életműkatalogus. szám: 1922/6.

Kikiáltási ár: 7 500 000 Ft / 27 273 EUR

7. *Graphik Aurél Bernáth (A Graphik-mappa címlapja), 1922*

Reprodukálva:

- A „*Falvak*” c. lap. In: Central European Avant-Gardes: Exchange and Transformation, 1910–1930. Szerk. Timothy O. Benson, (kiáll. Los Angeles County Museum of Art, 2002), Cambridge, Mass. MIT, 2002, 171.
- A „*Falvak*” c. lap. In: Avantgarden in Mitteleuropa 1910–1930. Szerk. Dorothee Brill, Hubertus Gassner, Elisabeth Kreische, Stefan Voerke, (kiáll. München, Haus der Kunst; Berlin, Martin-Gropius-Bau, 2002–2003), Leipzig, E. A. Seemann, 2002, 77.
- A „*Falvak*” és a „*Keresztút*” c. lapok. In: Standing in the Tempest. Painters of the Hungarian Avant-Garde 1908–1930. Szerk. Steven A. Mansbach, (kiáll. California, Santa Barbara, Museum of Art; Missouri, Kansas City, Nelson Atkins Museum; Illinois, Champaign, Krannert Art Museum, 1991–1992), kat. Cambridge (Mass.), London, MIT, 1991, 132–133.
- A „*Falvak*” és a „*Keresztút*” c. lapok. In: Az expresszionizmus enciklopédiája. Szerk. Lionel Richard, Budapest, Corvina, 1987, 300–301.
- A *Graphik-mappa összes lapja és a borító*. In: Wechselwirkungen. Ungarische Avantgarde in der Weimarer Republik. Szerk. Hubertus Gassner, (kiáll. Kassel, Neue Galerie; Bochum, Museum, 1986–1987), kat. Marburg, Jonas, 1986, 42, 92–93.
- A *Graphik-mappa összes lapja és a borító*. In: Modern magyar festészet 1919–1964. Szerk. Kiesebach Tamás, Budapest, 2004, 52–57, 68.

„Ungarland zugeeignet” „Magyarföldnek ajánlva”

„A Café Eilesben ütöttem fel műtermemet, mivel szobámat nem lehetett fűteni. A *Graphik* című albumom kiadására készültem. Arra, hogy nyomdai úton jelentsem meg gondolni sem lehetett. Tehát az 50 példányra tervezett album mindegyik lapját, összesen 300-at, hónapokon át, ott a Café Eilesben csináltam. Az egyes lapok tömény fekete részzeit egyszerű sablon kivágással még csak tudtam sokszorosítani, de az átmenetek, a tónusok, az arany szín felrakása kézzel történt. Az album [...] politikai tartalmú volt. Hazánk elmaradott állapotáról akartam képet adni. S hogy a haza szándékaimat biztosan meg is értse, neki ajánlottam. Nem rendült meg tőle. [...] Tavasz lett mire elkészültem vele. Szétküldtem szerte az országba. Röviddel azután – Budapesten először – a Nyugatban, Hevesy Iván tollából igen méltányló kritika jelent meg róla. Ez a cikk avatott magyar festővé.” – vallott Bernáth a mappa elkészültének körülményeiről és akkori művészi szándékairól, Utak Pannóniából című önéletrajzi kötetében.

A bécsi Kassák-kör vonzásában

Az 1920-as évek első felében Bécs és Berlin volt az emigráns magyar avantgard két fő támaszpontja. Bernáth 1921 októberében érkezett Bécsbe, hóna alatt két vaskos tekerccsel, melyekben expresszionista művei között ott lapult a későbbi *Graphik-mappa* már elkészült öt kompozíciója is. Bernáth 1918 és 1926 közötti művészete szorosan kapcsolódott a nemzetközi expresszionizmushoz. A magyarok közül Schadl János, Bortnyik Sándor és Moholy-Nagy László mellett Kassák Lajos bécsi körének aktivista művészete is erőteljes hatást gyakorolt látás- és gondolkodásmódjára. Kassák egy interjúban úgy nyilatkozott az általa Bécsben szerkesztett MA folyóiratról, hogy „a modernség ezen a lapon keresztül szivárgott be Magyarországra”. Kultúrmissziót teljesített tehát, éppúgy mint Bernáth, aki 1922-ben született *Graphik-mappáj*át nyomtatásban deklarálva is Magyarországnak ajánlotta. Művészetük további kapcsolatát mutatják a *Graphik-mappa* és Déry Tibor „Ló, búza, ember” című verseskötetének Bernáth által 1922-ben alkotott címlapjai, melyek a kassáki értelemben vett képarchitektúra egyéni változatának tekinthetők.

A művészettörténész szerencséje

A *Graphik-mappa* most felbukkant 15. számú példánya, kiemelt jelentőséggel bír a lapok eredeti sorrendjének és címének rekonstrukciójához. A mappában található képjegyzék és a lapok eddigi egyeztetésének ellentmondó ceruzás bejegyzések segítségével sikerült tisztázni azt a véletlen tévedést,

mely szerint az eddig „*Zuhanás és kiáltás*” valamint „*Keresztút*” című lapok elnevezései az idők során felcserélődtek. Mivel Bernáth a lapokat külön sem számmal, sem pedig a címükkel nem jelezte, így kerülhetett sor az egyébként logikailag teljesen indokolt hibára. A mappa e példánya így művészettörténetileg is különleges fontosságú, mivel fennmaradása nélkül talán sosem tisztázódott volna ez az évtizedek óta számos hazai, valamint külföldi kiadványban gyűrűző tévedés.

Fekete-fehér-arany

Bernáth e három szín legkevésbé sem hagyományos együttesének felhasználásával alkotta meg grafikai mappáját 1922-ben. A vakítóan fehér papíron a fénytelen tusfekete és a szikrázóan fényes arany együttes alkalmazása delikát szín- és fényhatásokat, addig nem ismert különleges harmóniakat hívott elő. Nem csoda, hogy az ekkor még ismeretlen művész mappájáról – mely később az 1920-as évek magyar avantgardjának kiemelt jelentőségű alkotásaként híresült el – Hevesy Iván olyan elragadtatott sorokat írt a Nyugat hasábjain. A sokszorosítás egyedi technikájának köszönhetően a mappa összes fellelhető példányának valamennyi lapja egyedi műnek tekinthető.

Rum Attila

1. *Zuhanás és kiáltás, 1922*

